

Uzasadnienie

Projekt planu ochrony rezerwatu został opracowany na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142 i 10), z uwzględnieniem art. 20 ust. 1, 2 i 3 tej ustawy. Zakres zrealizowanych prac został dostosowany do zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych rezerwatu. Projekt planu sporządzono uwzględniając treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794). W związku z tym, że teren rezerwatu pokrywa się powierzchniowo z obszarem Natura 2000 Bory bagienne i torfowiska Karaska PLH 140046 uwzględniono w projekcie planu ochrony, zgodnie z postanowieniami art. 20 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

W rezerwacie nie wyznacza się obszarów, na których można wykonywać polowania, miejsc połowu ryb i innych organizmów wodnych oraz miejsc wprowadzania psów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 4, 11, 14 i 16 ustawy o ochronie przyrody.

W rezerwacie nie wskazuje się obszarów ochrony ścisłej i krajobrazowej, o której mowa w art. 20 ust. 3 pkt 3 ustawy o ochronie przyrody.

Rezerwatu nie udostępnia się dla celów edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa, o których mowa w art. 20 ust. 3 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody.

W zarządzeniu nie wskazano obszarów, ani miejsc udostępnianych dla badań naukowych. Mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie, udostępnianie rezerwatu w celu prowadzenia badań naukowych może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 24 i ust. 5 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie tego typu czynności gwarantuje z jednej strony nadzór nad ich rodzajem i metodyką zabezpieczając z drugiej strony rezerwat przed negatywnym oddziaływaniem realizowanych prac, czy też przed wykonywaniem prac badawczych, których tematyka nie wymaga ingerencji w ekosystem rezerwatu. Szeroki zakres i tematyka badań naukowych sprawia, że pełną kontrolę nad ich wpływem na rezerwat można zachować tylko poprzez rozpatrzenie indywidualnego wniosku. Nie występuje natomiast możliwość precyzyjnego zdefiniowania w planie ochrony dla wszystkich rodzajów badań jednego sposobu postępowania, który minimalizowałby ich negatywny wpływ na rezerwat.

Rezerwat został ustanowiony rozporządzeniem nr 202 Wojewody Mazowieckiego z dnia 22 listopada 2000 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 1353), które zostało zastąpione rozporządzeniem nr 231 Wojewody Mazowieckiego z dnia 23 lipca 2001 r. w sprawie utworzenia rezerwatów przyrody na terenie województwa mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 2277). Celem

ochrony rezerwatu jest torfowisko wysokie z typowo wykształconą roślinnością i charakterystyczną fauną.

Rezerwat położony jest on na terenie powiatu ostrołęckiego w gminie Kadzidło. Rezerwat obejmuje w całości grunty należące do Skarbu Państwa, będące w zarządzie Lasów Państwowych administrowane przez Nadleśnictwo Myszyniec i położone w zasięgu terytorialnym Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie.

Na terenie gminy Kadzidło nie ma obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujących swym zasięgiem obszar rezerwatu i tereny do niego przyległe. Dla gminy obowiązuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kadzidło (Uchwała nr XIX/172/2000 Rady Gminy Kadzidło z dnia 29.11.2000 r., z późn. zm.). Dokument ten nie wymaga zmiany, w związku z utrzymaniem bądź odtworzeniem właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Rodzaj „działalności człowieka” na terenach sąsiadujących z rezerwatem przyrody w głównej mierze określony jest w dokumentach planistycznych dla danego obszaru. W obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Kadzidło jednym z priorytetów jest ochrona torfowisk i gleb torfowych przed dalszą degradacją, w tym także ograniczenie eksploatacji złoża „Karaska” do terenu objętego aktualną koncesją. Po zakończeniu eksploatacji torfu planowane jest utworzenie strefy ochronnej wokół rezerwatu „Torfowisko Karaska” w celu zabezpieczenia przed degradacją i stworzenia warunków do denaturalizacji torfowiska. Tym niemniej, w celu zabezpieczenia rezerwatu przed zagrożeniami wynikającym z działalności człowieka, należy, stosownie do postanowień art. 20 ust. 3 pkt 7 ustawy o ochronie przyrody, zdefiniować ustalenia do studiów i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Głównym zagrożeniem dla występujących w rezerwacie gleb torfowych jest odwodnienie, najczęściej w efekcie procesów melioracyjnych oraz hydrotechnicznych. W wyniku odwodnienia gleb torfowych gleby te przechodzą w stadium decesji, a proces torfotwórczy zostaje zastąpiony procesem murszenia. Efektem postępującego procesu murszenia jest degradacja gleb torfowych, w wyniku której gleby te tracą swoje właściwości retencyjne, sanitarne i w efekcie ulegają zanikowi. Na terenie rezerwatu stwierdzono postępowanie procesu degeneracji gleb hydrogeniczych, tj. murszenie wierzchnich warstw gleb torfowych. Związane jest to ze zmniejszającą się liczbą opadów atmosferycznych oraz obniżaniem się poziomu wód gruntowych. Prowadzi to do zmian strukturalnych w profilu glebowym. Powstawanie poziomów murszenia prowadzi w efekcie do zniekształcenia struktury i szybkiego wysychania tych gleb. Również sukcesja, zwłaszcza roślinności drzewiastej, potęguje rozwój procesów murszenia. Na odwodnione torfowisko las wkracza bardzo szybko, co eliminuje światłolubne gatunki runa i całe zbiorowiska otwartych przestrzeni. Głównym zagrożeniem dla zbiorowisk nieleśnych jest zachodzenie

procesów sukcesyjnych, które zostały znacznie przyspieszone poprzez zmianę warunków siedliskowych. W wyniku pogorszenia warunków wodnych doszło do ekspansji gatunków drzew i krzewów na torfowisku wysokim. W runie torfowiska wysokiego gdzie doszło do silnej ekspansji drzew notuje się ustępowanie gatunków charakterystycznych dla torfowisk oraz wzrost gatunków leśnych. Dużym zagrożeniem dla zbiorowisk torfowiskowych są również pożary. Powodują one niszczenie szaty roślinnej i ekspansję na pożarzysko gatunków niepożądanych. Kolejnym zagrożeniem jest zwiększona w ostatnich latach penetracja terenu przez ludzi. O ile obecność człowieka w celu realizacji zadań ochronnych (wycinka drzew i krzewów) przynosi korzyści, tak napływ przyrodników amatorów w końcowym rozrachunku może przynieść tylko szkodę. Prace ochroniarskie prowadzone są poza sezonem lęgowym ptaków, dzięki czemu nie wpływają one tak na cenne gatunki. Niestety zwiększająca się dzięki temu populacja cietrzewia przyciąga obserwatorów ptaków i amatorów fotografii. Penetrują oni teren w okresie intensywnych toków cietrzewia i próbując się zbliżyć do kogutów płoszą te czujne ptaki. Jest to o tyle niebezpieczne, że nawet zakaz wstępu do rezerwatu nie likwiduje problemu. Wiele bowiem samców tokuje poza rezerwatem, na sąsiadujących z nim łąkach. Tam zakaz przebywania nie obowiązuje i miłośnicy ptaków, często nieświadomie przyczyniają się do płoszenia ptaków. Przemiany zachodzące na terenie rezerwatu mają charakter naturalny i nie stanowią znaczącego zagrożenia dla krajobrazu.

W otoczeniu rezerwatu przeważają tereny leśne oraz tereny rolne w większości niestanowiące własności Skarbu Państwa. Analiza uwarunkowań przyrodniczych wykazuje, że najwartościowszymi dla produkcji rolniczej są kompleksy łąk występujące w dolinach rzecznych oraz kompleksy gleb wyższych klas zlokalizowane w rejonie wsi Dylewo - Jeglijowiec – Kadzidło (w pobliżu rezerwatu). Wskazano, że grunty te należy objąć ochroną przed zmianą użytkowania. Jako tereny wykluczone z zabudowy ze względu na wartości przyrodnicze, wyznaczono m.in. kompleksy łąk i pastwisk III i IV klasy bonitacyjnej w dolinach oraz dolinkach rzek i cieków. Kompleks taki znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu od strony północnej. Plan ochrony wprowadzając ochronę tych obszarów wydaje się być skutecznym środkiem zabezpieczającym przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka.

Rezerwat „Torfowisko Karaska” położone jest na Równinie Kurpiowskiej. Równina zbudowana jest głównie z piasków podścielonych utworami nieprzepuszczalnymi i słabo przepuszczalnymi, które tworzą w działach międziodolinowych wydmy. Torfowisko znajduje się w pobliżu wododziału Omulwi i Rozogi i powstało w niecce bezodpływowej, morfologicznie powstałej na skutek wytopienia się warstwy wiecznej zmarzliny. Powstał wówczas zbiornik wodny, z którego odpływ był zablokowany przez gliniaste ostańce. W jeziorze następowało powolne gromadzenie się substancji organicznej i mineralnej w postaci gytii. W wyniku tego procesu jezioro uległo wypłyceciu i rozpoczęła się akumulacja torfu. Podłoże zlewni torfowiska tworzą piaski sandrowe, głównie drobnoziarniste o miąższości 9-16 m. Piaski podścielające

torfy są pierwszym poziomem wodonośnym o zwierciadle swobodnym lub pod niewielkim ciśnieniem. Poziom ten zasilany jest głównie poprzez opad atmosferyczny. W rezerwacie wyróżniono 5 podtypów gleb: 2 podtypy gleb torfowych (Tp i Tw), 1 podtyp gleb murszowych (Mt) oraz 2 podtypy gleb gruntowoglejowych (Gw i Gms). Największą powierzchnię zajmują gleby torfowe torfowisk wysokich (Tw) – 54,7% oraz gleby torfowo-murszowe (Mt) – 23,7%. Najmniejszą powierzchnię zajmują gleby gruntowoglejowe murszaste (Gms), zaledwie 2,8%. Na terenie rezerwatu „Torfowisko Karaska” zinwentaryzowano cztery typy siedliskowe lasu: bór bagienny, bór mieszany bagienny, bór mieszany wilgotny oraz las mieszany wilgotny. Typem siedliskowym lasu, który zajmuje największą powierzchnię jest bór bagienny (Bb) – 70,1%. Najmniejszą powierzchnię zajmuje las mieszany wilgotny – 2,8%. Jest on spotykany sporadycznie na obrzeżach rezerwatu. Zwierciadło wód gruntowych na obszarze torfowiska Karaska znajduje się na wysokości zbliżonej do rzędnej stropu osadów jeziornych podścielających złoża torfu. Torfowisko zasilane jest z wód zlewni jedynie w dolnej części złoża, natomiast w górnej części właściwości torfowiska kształtowane są przez wody pochodzące z opadów atmosferycznych. Zdolność do utrzymywania się zwierciadła wód gruntowych w pobliżu powierzchni torfowisko zawdzięcza wysokim właściwościom retencyjnym słabo rozłożonych torfów sfagnowych i podparciu wód torfowiskowych przez wody gruntowe zlewni. W rezerwacie dominują drzewostany jednopiętrowe, jednowiekowe lub o niewielkim zróżnicowaniu wiekowym, pochodzenia naturalnego, występujące głównie w północnej, północno-zachodniej i południowo zachodniej części rezerwatu. Prawie wyłącznie tworzą je gatunki liściaste, bardzo rzadko iglaste. Największy udział mają drzewostany złożone z brzozy brodawkowatej 91,16 % udziału procentowego wszystkich zinwentaryzowanych drzewostanów. Rezerwat stanowi ważne miejsce dla ptaków lęgowych. W mniejszym stopniu teren ten odwiedzają gatunki migrujące wiosną na lęgowiska na północy kontynentu, bądź jesienią na zimowiska. Tylko niewielka część z przylatujących jesienią gatunków pozostaje tu także na zimę. Podczas migracji wodne siedliska rezerwatu, jak i jego sąsiedztwa odwiedzają: sieweczka rzeczna, mewa siwa, śmieszka, czapla biała, błotniak stawowy, cyranka, rybitwa rzeczna, rybitwa czarna, kulik wielki, kszyc, czajka oraz samotnik. Ptaki zatrzymują się tu na rozlewiskach, na podmokłych łąkach oraz na rowach okalających rezerwat. W siedliskach leśnych można spotkać wiele drobnych ptaków śpiewających jak np. drożdżik czy krzyżodziób świerkowy. Nad rezerwatem pojawia się orlik krzykliwy, a wyjątkowo także czarnowron i błotniak zbożowy. Ten ostatni gatunek stwierdzany był tu także w okresie zimowym. Występujący w rezerwacie cietrzew z roku na rok zwiększa swą liczebność, głównie dzięki realizowanym na tym terenie programom reintrodukcji. Dla tego gatunku wykonuje się na tym obszarze szereg działań ochronnych (m.in. wycinanie wkraczających na teren torfowiska drzew i krzewów). Ptak ten znajduje tu odpowiednie warunki, zarówno do założenia gniazda jak również doskonale miejsca do odbycia swoich efektownych toków.

Strategicznym celem zaplanowanych działań ochronnych, jest zachowanie torfowiska wysokiego i płaszczyzny, z typowo wykształconą szatą roślinną i charakterystyczną fauną z populacją cietrzewia *Lyrurus tetrix*. Celem operacyjnym jest utrzymanie zbiorowisk torfowiskowych z charakterystyczną fauną i florą będących przedmiotami ochrony w rezerwacie w stanie możliwie nie pogorszonej. Teren rezerwatu zostanie objęty ochroną czynną. W ramach działań ochronnych prowadzone będą działania z zakresu ograniczania sukcesji ekologicznej na torfowisku wysokim, poprawy warunków wilgotnościowych w rezerwacie, kształtowaniu warunków siedliskowych dla fauny rezerwatu (w tym cietrzewia), ochrony cietrzewia przed drapieżnikami, utrzymania nieleśnych siedlisk łąkowych. Torfowisko wysokie zasilane jest przede wszystkim wodami opadowymi. Decydujący wpływ na jego stopień uwilgotnienia ma bilans wody doprowadzanej w stosunku do ilości wody odprowadzanej. O ile na ilość opadów nie można mieć wpływu, o tyle regulując zadrzewienie na torfowisku wysokim można realnie wpływać na ilość wody transpirowanej z torfowiska. Koniecznym jest utrzymanie otwartych przestrzeni torfowiska wysokiego w oddziałach 629c i 629d oraz utrzymanie (odtworzenie) dwóch innych płatów torfowiska we wschodniej części rezerwatu w oddziale 629c i 629d o łącznej powierzchni około 10 ha. Nie bez znaczenia dla zachowania ciągłości hydrologicznej pomiędzy torfowiskiem wysokim a sąsiadującym torfowiskiem przejściowym ma utrzymanie odpowiedniego uwilgotnienia tego ostatniego. Kształtowanie biotopu cietrzewia ma na celu utrzymanie i poprawę warunków siedliskowych tego gatunku. Preferuje on siedliska o mozaikowej strukturze krajobrazu, z różnej wielkości fragmentami terenów otwartych, półotwartych (zakrzewionych i zadrzewionych) oraz leśnych zawsze zawierające tereny będące we wczesnym stadium sukcesji leśnej. Wszystkie te elementy krajobrazu odgrywają istotną rolę w życiu cietrzewi. Największe znaczenie mają tereny zakrzewione i luźno zadrzewione, a także fragmenty zwarte jak młodniki czy drągowiny. Są one wykorzystywane w wieloraki sposób, jako miejsca odbywania lęgów i wychowu młodych, żerowiska oraz jako kryjówki przed skrzydlatymi drapieżnikami, a także, jako noclegowiska. Niekiedy też na takich terenach odbywają się toki. Tereny otwarte natomiast, są głównym miejscem toków oraz ważnym miejscem żerowania, zwłaszcza w okresie wiosenno – letnim. Zasadniczo kształtowanie biotopów cietrzewia powinno sprowadzać się do kontynuacji dotychczasowych działań związanych z przerzedzaniem drzewostanów – kształtowaniem ekotonów. Działanie to polega na regulacji nadmiernie przegęszczonego zwarcia drzewostanów i obejmuje wycinanie drzew i krzewów wraz z wywiezieniem pozyskanej masy poza teren rezerwatu. Wycinka drzew powinna być prowadzona z podziałem na strefy, w których pozostanie drzewostan o różnym zwarcie. Zwarcie to powinno rosnąć w miarę oddalania od granicy lasu.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych, celem zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o

udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie:

1) podał do publicznej wiadomości poprzez:

a) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i na stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie obwieszczenia,

b) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Urzędu Gminy,

c) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Lasów Państwowych, w których zarządzie znajduje się rezerwat,

d) umieszczenie obwieszczenia na łamach lokalnej gazety,

informacji o przystąpieniu do sporządzania projektu planu ochrony;

2) wyłożył dokumentację przygotowaną na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie. O wyłożeniu dokumentacji Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie poinformował poprzez:

a) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i na stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie,

b) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Urzędu Gminy,

c) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Lasów Państwowych, w których zarządzie znajduje się rezerwat,

d) umieszczenie obwieszczenia na łamach lokalnej gazety.

W ramach przeprowadzonego postępowania z udziałem społeczeństwa wnioski i uwagi do wyłożonego projektu planu ochrony wnieśli:

1. Centrum Ochrony Mokradel.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionych uwag ustalił, co następuje.

1) „...O ile sukcesję można zaliczyć do zagrożeń wewnętrznych (wynikających z na przemian na obszarze rezerwatu) o tyle przesuszenie, które jest podstawową przyczyną zachodzenia tej sukcesji oraz jest czynnikiem umożliwiającym rozprzestrzenianie się pożarów torfowiska, takich jak tegoroczny, ma związek z oddziaływaniami pochodzącymi spoza obszaru rezerwatu. Bez

zapobieżenia tym niekorzystnym oddziaływaniom zewnętrznym nie ma szans na zachowanie walorów przyrodniczych rezerwatu w dłuższej perspektywie.”

W trakcie prac przy opracowaniu dokumentacji do projektu planu ochrony rezerwatu na podstawie dostępnych danych literaturowych i obserwacji własnych dokonano identyfikacji zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych. Jako zagrożenie zewnętrzne zidentyfikowano melioracje i osuszanie wynikające z bliskiej odległości od granic rezerwatu zarówno rowu/rzeki Piasecznicy jak i rowu głównego kopalni Karaska biegnącego w pobliżu południowo-zachodniej granicy rezerwatu. W odniesieniu do rowu granicznego we wschodniej części rezerwatu, który jest jednocześnie rzeką Piasecznicą, zaprojektowano zabiegi ograniczające niekorzystne oddziaływanie wynikające z przesuszania terenu. Rów ten stanowi grunt Skarbu Państwa w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Ostrołęce. Południowo-zachodnia część rezerwatu graniczy z terenem kopalni Karaska, która jest własnością prywatną i posiada odpowiednie pozwolenia na prowadzenie działalności wydobywczej, w tym na utrzymanie rowu głównego biegnącego w bliskiej odległości od granicy rezerwatu (od 15 do 35 m). Przesuszenie terenu rezerwatu jest wynikiem oddziaływania szeregu czynników, takich jak rowy odwadniające, coraz częstsze okresy suszy (2014-2015) czy też rozwój roślinności leśnej (sukcesja drzew i krzewów). Przeprowadzone w roku 2011 badania przez zespół prof. Mioduszeńskiego (wyniki zamieszczone w dokumentacji) wskazują na bardzo niewielki wpływ systemu odwadniającego na warunki hydrologiczne obszaru chronionego. Pomiaru poziomu wód gruntowych w zainstalowanych piezometrach i studniach badawczych oraz badania wilgotności torfu nie wykazały związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wodami na terenie działającej kopalni, a wodami w obszarze chronionym. Tym samym nie jest uprawnione twierdzenie, że nie ma szans na zachowanie walorów przyrodniczych rezerwatu w dłuższej perspektywie. Uwzględniając wniesioną uwagę przeredagowano treść planu ochrony w części dotyczącej klasyfikacji zagrożenia dotyczącego obniżenia stopnia uwilgotnienia torfowiska i zaburzenie stosunków wodnych.

2) *„Jedyną metodą poprawy uwilgotnienia na takim torfowisku jest spowolnienie odpływu wody deszczowej przesączającej się przez kopułę. Służyć temu powinna m.in. likwidacja lub trwałe zablokowanie wszystkich rowów rozcinających kopułę (także tych poza obszarem rezerwatu)...”*

Aktualnie nie jest możliwa likwidacja lub trwałe zablokowanie wszystkich rowów rozcinających kopułę (w rozumieniu całego torfowiska Karaska a nie tylko obszaru objętego ochroną rezerwatową). W chwili obecnej o kopule torfowiska wysokiego możemy mówić jedynie w odniesieniu do obszaru objętego ochroną rezerwatową. Pozostała część dawnego kompleksu torfowiska wysokiego znajduje się od wielu dziesięcioleci w użytkowaniu kopalni torfu Karaska. Złoże torfu na około 165 ha zostało wyeksploatowane, a rzędne terenu (a co za tym idzie rzędne poziomu wód gruntowych) zostały obniżone

o około 2m. Tym samym zablokowanie/likwidacja rowów kopalnianych podniesie poziom wód jedynie w obrębie kopalni, nie będzie oddziaływało na podniesienie uwilgotnienia torfowiska wysokiego, które jak zasilane jest wyłącznie wodą opadową.

- 3) „...Wykonujący Plan Ochrony nie zinwentaryzował na mapach wszystkich rowów (także tych starych i zarośniętych, które najprawdopodobniej nadal mają wpływ na warunki wodne) w obrębie rezerwatu, nie poddał także analizie wpływu na rezerwat rowów znajdujących się poza jego granicami...”

Wskazane w uwagach „rowy” są to dawne rowy lub zbiorniki wodne, które są porośnięte roślinnością torfowiskową torfowiska wysokiego, niedrożne, i dlatego ich nie umieszczano na mapach. Mając na względzie wniesioną uwagę, w celu pełne zobrazowanie infrastruktury hydrologicznej w rezerwacie, zostaną one w dokumentacji zamieszczone na mapach i opisane, jako nieczynne rowy.

- 4) „...Wykonawcy planu twierdzą np., że rów biegnący w poprzek kopuły zlokalizowany w północnej części rezerwatu jest już na tyle zarośnięty, iż nie wpływa negatywnie na jego uwodnienie. Nie przedstawiają jednak na to dowodów (np. transekt obrazujący poziom zwierciadła wód podziemnych)...”

Uwzględniając wniesioną uwagę dodano do dokumentacji opis stanu faktycznego rowu/zbiornika wodnego w północnej części rezerwatu, uwzględniono w dokumentacji wyniki opracowania hydrologicznego dla kopalni Karaska i sąsiednich obszarów objętych ochroną wykonanego w roku 2011 przez zespół prof. W. Mioduszewskiego, łącznie z transektami obrazującymi poziom zwierciadła wód w rezerwacie i kopalni.

- 5) „Niezrozumiałe wydaje się nam zaplanowane w Planie ochrony udrożnienie dwóch fragmentów rowów odwadniających. Działanie to na pewno nie przyczyni się do poprawy warunków wodnych w rezerwacie.”

Uwzględniając wniesioną uwagę doprecyzowano zapisy dotyczące udrażniania istniejących rowów. Ideą przyświecającą tym udrożnieniom było wprowadzenie wody usuwanej z kopalni do rezerwatu, a nie jej odprowadzanie.

- 6) „W tekście rozporządzenia nie jest wspomniana rola sąsiadującej z rezerwatem kopalni torfu. Twórcy planu ochrony odnoszą się do roli kopalni jedynie we fragmentach elaboratu...”

Uwzględniając wniesioną uwagę dodano zapisy odnoszące się do kopalni torfu. W tekście dokumentacji dodano rozdział opisujący wpływ kopalni na uwarunkowania hydrologiczne rezerwatu.

- 7) „...Dokument nie proponuje żadnych działań zaradczych, które mogłyby zapobiec obecnym, negatywnym oddziaływaniom kopalni. W elaboracie jest mowa o skierowaniu wody z wyrobiska kopalni na teren rezerwatu jednakże w rozporządzeniu nie znalazły się zapisy pozwalające na realizację takiego przedsięwzięcia. Budzi ono wątpliwości zarówno natury technicznej (różnica

poziomów jak i ekologicznej (skład chemiczny wód odprowadzanych z kopalni). Nie są zaproponowane inne znane z literatury rozwiązania (np. ścianka szczelna)....”

Zapisy planu ochrony ukierunkowane są na ograniczanie zagrożeń na teren rezerwatu wynikających z działalności człowieka. Prace badawcze prof. Mioduszewskiego (wyniki zamieszczono w dokumentacji) nie wykazały negatywnego wpływu kopalni na teren chroniony. Badania przeprowadzone na potrzeby sporządzenia dokumentacji wykazały, że bilans wodny w rezerwacie (stosunek ilości wody dopływającej i odpływającej) ma szczególne znaczenie. Torfowisko wysokie uzależnione jest od ilości wody opadowej, jego zasilanie dodatkowe wodami kopalnianymi właśnie z powodu odmiennego chemizmu nie jest proponowane. Ideą przewodnią było wykorzystanie wód kopalnianych do zasilania pozostałej części rezerwatu, aby zwiększyć uwilgotnienie pozostałych terenów. Wspomniane badania prof. Mioduszewskiego i jego zespołu wykazały brak związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy rowem głównym odwadniającym kopalnię a odwodnieniem torfowiska wysokiego. Ewentualna budowa tzw. szczelnej ścianki na granicy rezerwatu z kopalnią może przynieść więcej szkód niż korzyści (zniszczenia siedlisk w rejonie budowy ścianki), trzeba, bowiem pamiętać, że rezerwat graniczy z terenem prywatnym i ścianka taka musiałaby być budowana z terenu i na terenie rezerwatu.

8) *„Opracowanie nie wspomina także o rowie przekopanym przez pasm wydm na południe od rezerwatu odprowadzającym wody bezpośrednio do rzeki Omulew (por. załączona mapa). Ze względu na duży spadek rów ten może mieć kluczowe znaczenie dla kształtowania stosunków wodnych w rejonie Torfowiska Karaska.”*

Zgodnie z § 8 ust.1, pkt 5. Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. 2005 nr 94, poz. 794) zakres prac na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony rezerwatu obejmuje m.in. dokonanie ustaleń niezbędnych do identyfikacji i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych. W ramach tych ustaleń, wspomniany rów przecinający pasm wydm nie ma bezpośredniego wpływu na odwodnienie obszaru chronionego. Znajduje się on bowiem na południe od kopalni torfu Karaska, a nie w sąsiedztwie rezerwatu.

9) *„Ponieważ można przypuszczać, że w trakcie obowiązywania planu zakończona zostanie działalność kopalni (także w związku z wyczerpywaniem się złoża), Plan powinien wypowiadać się w kwestii takiego zagospodarowania terenu pokopalnianego, aby zminimalizować jego negatywny wpływ na rezerwat przyrody, a nawet zaproponować działania rekultywacyjne (czy restytucji przyrodniczej), które poprawią warunki w rezerwacie.”*

Działania rekultywacyjne (czy restytucji przyrodniczej) dla terenu pokopalnianego opracowywane są na podstawie odrębnych przepisów dotyczących ocen oddziaływania na środowisko. Kwestie

zagospodarowania terenu pokopalnianego kopalni Karaska po zakończeniu wydobycia (rekultywacji) zawarte są w decyzji o środowiskowych uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia polegającego na wydobywaniu kopaliny ze złoża torfu Karaska. W myśl postanowień art. 19 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody, regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia plan ochrony dla rezerwatu przyrody w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia. Zaproponowane przez Wnoszącego uwagę działania odnoszą się bezpośrednio do innych przepisów prawnych, a zgodnie z §137 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (Dz. U. 2016 poz. 283), w uchwale i zarządzeniu nie powtarza się przepisów ustaw, ratyfikowanych umów międzynarodowych i rozporządzeń. Z tego też powodu brak jest uzasadnienia do powielania przepisów ustawy w planie ochrony rezerwatu.

2. Nadleśnictwo Myszyniec.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po przeanalizowaniu wniesionej uwagi ustalił, co następuje.

„... wnosimy o skorygowanie błędu pisarskiego w tytule Załącznika nr 3: jest obszar Natura 2000 „Kampinoska Dolina Wisły” PLH 140049 - winno być obszar Natura 2000 „Bory Bagienne i Torfowisko Karaska PLH 140046”

Poprawiono zapisy dokumentacji.

Projekt planu ochrony został, zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, przesłany Radzie Gminy Kadzidło celem zaopiniowania. Rada uchwałą z dnia 15 listopada 2017 r. nr XL/283/2017 pozytywnie zaopiniowała projekt planu ochrony. Rada opiniując projekt planu ochrony wniosła w uchwale następujące uwagi:

- 1) *„w § 9 pkt. 3 mówi się:..należy ograniczyć odpływ wód z rezerwatu, w szczególności poprzez budowę zastawek na rzece Piasecznicy ” natomiast w załączniku nr 5, w rodzaj u działania ochronnego - zwiększenie uwilgotnienia, dla działki nr 187/14 jest zapis: „ W ramach działania można wybudować na rowie odprowadzającym wody z kopalni „Karaska” do rzeki Piasecznicy zastawkę o stałym poziomie piętrzenia nie wyższym niż 30 cm poniżej poziomu sąsiadujących gruntów, celem skierowania tych wód do rezerwatu. Zastawka winna być wykonana z naturalnych materiałów i dawać możliwość odprowadzania nadmiaru wód do rzeki Piasecznicy. W ramach działania można prowadzić prace obejmujące utrzymanie zastawki w odpowiednim stanie technicznym ” Powyższy zapis stoi w sprzeczności z zapisem § 9 pkt. 3 projektu zarządzenia, gdyż rzeka Piasecznica nie prowadzi swoich wód przez działki nr 187/14. w jej biegu w pobliżu bazy sprzętowo-magazynowej w Piaseczni Zakładu Torfowego w Karasce. Rzeka Piasecznica przepływa w odległości około 300 m na NE od bazy sprzętowo-magazynowej w Piaseczni.”*

Zapisy § 9 pkt. 3 mówiące o ograniczaniu odpływu wód z rezerwatu poprzez budowę zastawki na rzece Piasecznicy, odnoszą się do dokumentów z zakresu planowania przestrzennego – studium i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Przepis ten stanowi sposób eliminacji, ograniczania, zdiagnozowanego zagrożenia zewnętrznego wynikającego z działalności człowieka. Związku z tym, że rzeka Piasecznica położona jest poza granicami rezerwatu, czynność ta nie może zostać umieszczona w załączniku nr 5 do zarządzenia, definiującego zakres działań ochronnych przewidzianych do realizacji na obszarze rezerwatu przyrody. Z tych względów, zdefiniowane wskazania do planowania przestrzennego nie stoją w sprzeczności z działaniami ochronnymi. Działanie ochronne obejmujące zwiększenie uwilgotnienia, poprzez wybudowanie zastawki, jest jednym ze sposobów eliminacji zdiagnozowanego zagrożenia, jaki przewiduje się do wykonania planem ochrony na terenie rezerwatu. Natomiast budowa zastawki na rzece Piasecznicy, jest kolejnym sposobem eliminacji zdiagnozowanego zagrożenia, który ma zostać wykonany poza granicami rezerwatu i finalnie wprowadzony w życie poprzez miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- 2) *„Pobudowanie zastawki na rowie, który przebiega przez działkę nr 187/14 spowoduje trwale podtopienie bazy sprzętowo-magazynowej Zakładu Torfowego w Karasce położonej na działkach nr 187/6, 187/5 i częściowo na działce 187/9 we wsi Piasecznia. Taka zmiana stosunków wodnych jest niezgodna z art. 29 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo Wodne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1121). Pobudowanie zastawki (zastawek) byłoby bardziej właściwe w górnym biegu rzeki Piasecznicy w miejscach, gdzie rzeka bezpośrednio graniczy z terenem rezerwatu.”*

Wraz z uwagą nie przedstawiono wyników badań czy ekspertyz, na podstawie których wysunięto przypuszczenie, że realizacja zaplanowanego działania ochronnego miałaby wpłynąć negatywnie na grunty sąsiednie. Odnosząc się jednak do wniesionej uwagi, należy wskazać, co następuje. Jak wskazano powyżej, jednym ze sposobów eliminacji zagrożenia związanego ze spadkiem poziomu wód w rezerwacie, jest zdefiniowanie planem ochrony ustalenia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jakim jest wybudowanie zastawki na rzece Piasecznicy. W kwestii powstrzymania odpływu wód z rezerwatu poprzez wybudowanie w nim zastawki należy wskazać, że obszary pobagiennie, odwodnione, umiarkowanie wilgotne znajdują się w sąsiedztwie zarówno torfowiska wysokiego jak i przejściowego. Dla części z nich poprawę warunków uwilgotnienia można uzyskać w wyniku realizacji wskazanej wyżej zastawki na rzece Piasecznicy. Torfowisko przejściowe (pło mszarne) w oddziale 629d zasilane jest zarówno wodami opadowymi jak i gruntowymi. W bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu i samego torfowiska przejściowego przebiega głęboki rów powstały w wyniku regulacji rzeki Piasecznicy. Rów ten znajduje się w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych oddział w Ostrołęce. Przeprowadzone w ramach sporządzania planu ochrony analizy wskazały, że jest to główny ciek odwadniający torfowisko. Świadczy o tym m.in. utrzymujące się stale w 2015 roku wypełnienie

wodą tego rowu jedynie na odcinku sąsiadującym z torfowiskiem oraz zaobserwowany w nim odpływ wód. Poza sąsiedztwem torfowiska rzeka Piasecznica w sierpniu 2015 roku całkowicie wyschła. Dawny rów melioracyjny odprowadzający wody z torfowiska przejściowego w wyniku sukcesji roślinności ulega zanikowi, co sprzyja utrzymaniu wód w torfowisku. Dla gruntów znajdujących się w południowo-wschodniej części rezerwatu (oddz. 629d, 629h) zwiększenie stopnia uwilgotnienia można uzyskać poprzez wykorzystanie wód odprowadzanych z kopalni torfu „Karaska”. Nadmiar wód z Zakładu Górniczego „Karaska” odprowadzany jest do rzeki Piasecznicy poprzez kanał łącznikowy biegnący przez oddział 629h. Głównym zadaniem tego kanału było dotychczas odprowadzanie nadmiaru wód z Kopalni Karaska do rzeki Piasecznicy. W celu utrzymania dobrego stopnia uwilgotnienia torfowiska przejściowego wskazanym jest podjęcie działań zmierzających do wybudowania zastawki o stałym poziomie piętrzenia, sięgającym max. 30 cm poniżej poziomu sąsiadujących gruntów rolnych. Nadmiar wody powinien mieć możliwość ujścia do rzeki Piasecznicy. Zastawka powinna być wykonana z naturalnych materiałów (kamień, drewno, żwir, glina) i powinna być stale konserwowana i utrzymana w odpowiednim stanie technicznym. Utrzymanie pewnego minimalnego poziomu wód (niezagrożającego jednocześnie sąsiadującym gruntom), powinno ograniczyć odpływ wody z rezerwatu. Sama koncepcja zwiększenia uwilgotnienia terenów pobagiennych opiera się na zatrzymaniu części wód wypływających z Kopalni Karaska przy pomocy zastawki, następnie odblokowanie rowu dochodzącego w głąb rezerwatu w celu „wpuszczenia” części wód kopalnianych do rezerwatu. Najważniejszym zadaniem będzie wybudowanie stałej zastawki na kanale. Zastawka ta będzie miała za zadanie zatrzymanie i skierowanie części wód pokopalnianych do wnętrza rezerwatu, a w przypadku braku „zrzutu” wód pokopalnianych ograniczenie odpływu wód z rezerwatu do rzeki Piasecznicy. Wskazać w tym miejscu należy również, że w ramach przeprowadzonego udziału społeczeństwa nikt nie wniósł zastrzeżeń do tak zaplanowanej koncepcji. W kwestii art. 29 prawa wodnego należy zauważyć, że przepis ten stanowi, iż *„korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, powodować marnotrawstwa wody lub marnotrawstwa energii wody, a także nie może wyrządzać szkód.”*. Czynnej ochronny, ukierunkowanej na polepszenie ekosystemów zależnych od wody, nie można uznać, jako działań naruszających ten ustawowy zapis. Ponadto należy wskazać, że określona w planie ochrony koncepcja, jest projektem określającym maksymalny zakres działania. Uszczegółowienie jego parametrów, takich jak ostateczny poziom piętrzenia wody, nastąpi na etapie uzyskania stosownych pozwoleń.

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska opiniując projekt zarządzenia wniosła do jego treści uwagi. Po zapoznaniu się z wniesionymi uwagami poprawiono projekt zarządzenia w następującym zakresie:

- 1) w załączniku nr 1 do zarządzenia podano wartości współrzędnych z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku;
- 2) w załączniku nr 3 do zarządzenia do zidentyfikowanych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony dla obszaru Natura 2000 Bory bagienne i torfowiska Karaska PLH140046 dopisano kody zgodnie z listą referencyjną zagrożeń, presji i działań stanowiącą załącznik nr 5 do Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 Wersja 2012.1;
- 3) nie uwzględniono kumaka nizinnego w przedmiotach ochrony obszaru Natura 2000 Bory bagienne i torfowiska Karaska PLH140046;
- 4) do załącznika nr 5 do zarządzenia dopisano przedmioty ochrony;
- 5) w uzasadnieniu do zarządzenia, w pierwszym akapicie, podano publikator ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody;
- 6) w uzasadnieniu do zarządzenia podano w pierwszym akapicie nazwę obszaru Natura 2000 z jakim pokrywa się rezerwat przyrody Torfowisko Karaska;
- 7) w uzasadnieniu do zarządzenia, w odniesieniu do uwagi zgłoszonej przez Centrum Ochrony Mokradeł, uzupełniono sposób, w jaki przeredagowano treść planu ochrony po uwzględnieniu uwagi stowarzyszenia.

Projekt zarządzenia został uzgodniony z Wojewodą Mazowieckim.

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Projekt planu ochrony będzie oddziaływał:

- 1) na Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na właściciela rezerwatu;
- 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia jako akt prawa miejscowego podlega:

- 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim (Dz. U. z 2017 r. poz. 2234, z późn. zm.);
- 2) na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zaopiniowaniu przez właściwą miejscowo radę gminy;
- 3) na podstawie art. 19 ust. 1a ustawy o ochronie przyrody procedurze udziału społeczeństwa przewidzianej przez ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405, z późn. zm.).

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia pociągnie za sobą skutki finansowe dla budżetu państwa w wysokości około 290 000 zł w przeciągu 20 lat obowiązywania planu ochrony, które wynikać będą z realizacji działań ochronnych zaprojektowanych w planie ochrony. Mogą być one finansowane w szczególności ze środków pochodzących z:

- 1) budżetu państwa na zasadach ustalonych przez ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
- 2) ubiegania się o pozyskanie środków finansowych z Narodowego lub/i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy w projekcie zarządzenia z uwagi na ograniczony zakres prac jak również realizacja ich na przestrzeni 20 lat nie będą miały znaczącego wpływu na rynek pracy.

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja objęta przedmiotowym zarządzeniem jest objęta prawem UE. Zarządzenie swym zakresem obejmuje teren objęty ochroną w ramach sieci Natura 2000 specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) na podstawie Dyrektywy Unii Europejskiej 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny Bory Bagienne i Torfowiska Karaska PLH 140046.